

Neplatná konkurenční doložka a náhrada škody

V případě, že se zaměstnanec řídil neplatnou dohodou o tzv. konkurenční doložce, že proto skutečně nevykonával po sjednanou dobu po skončení pracovního poměru výdělečnou činnost, která by byla předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu, a že mu tím vznikla majetková újma, je nepochybné, že taková majetková újma představuje na straně zaměstnance škodu. Nezpůsobil-li zaměstnanec neplatnost dohody o tzv. konkurenční doložce výlučně sám, nemůže mu neplatnost právního úkonu být "na újmu" a zaměstnavatel je mu povinen vzniklou škodu nahradit.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1773/2008, ze dne 30.10.2009)

Nejvyšší soud České republiky v právní věci žalobce O. E., zastoupeného advokátem, proti žalované D. S. s.r.o., zastoupené advokátem, o 75.000,- Kč s úrokem z prodlení, vedené u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou pod sp. zn. 11 C 338/2004, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 4. října 2007 č.j. 35 Co 52/2007-73, tak, že rozsudek krajského soudu a rozsudek Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 9. ledna 2006 č.j. 11 C 338/2004-51 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu jeho bývalá zaměstnavatelka společnost M.-K. s.r.o., zaplatila 75.000,- Kč. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že byl podle pracovní smlouvy ze dne 1.10.2001 u této společnosti zaměstnán od 10.8.2001 jako provozní ředitel, že dne 27.4.2004 byl z funkce odvolán a že dne 26.4.2004 byla uzavřena dohoda o rozvázání pracovního poměru ke dni 27.4.2004 a dohoda o zákazu konkurence. V dohodě o zákazu konkurence však nebylo v rozporu s ustanovením § 29a odst. 2 zákoníku práce sjednáno poskytnutí přiměřeného peněžitého vyrovnání. Žalobce se domnívá, že má právo na peněžité vyrovnání, a to nejméně ve výši průměrného výdělku za každý měsíc plnění závazku (tj. 25.000,- Kč měsíčně), i když ujednání o něm v dohodě chybí. Protože zaměstnavatelka peněžité vyrovnání žalobci nevyplácela, žalobce dne 19.7.2004 dohodu o zákazu konkurence vypověděl. Dohoda zanikla dnem 1.8.2004 (prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi) a žalobce má tedy nárok na peněžité vyrovnání za tři měsíce, celkem na 75.000,- Kč.

Okresní soud v Jablonci nad Nisou - poté, co zjistil, že obchodní společnost M.-K. s.r.o., zanikla sloučením se společností D. S. s.r.o., a co usnesením vyhlášeným při jednání dne 28.11.2005 "připustil, aby na straně žalované vstoupila do řízení na místo společnosti M.-K. s.r.o. D. S. s.r.o.," - rozsudkem ze dne 9.1.2006 č.j. 11 C 338/2004-51 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 16.050,- Kč k rukám advokáta. Z provedeného dokazování dovodil, že mezi žalobcem a společností M. K. s.r.o. vznikl dnem 10.8.2001 pracovní poměr, že žalobce vykonával funkci provozního ředitele a že pracovní poměr byl dohodou rozvázán ke dni 27.4.2004. Mezi žalobcem a společností M. K. s.r.o. byla při rozvázání pracovního poměru uzavřena dohoda o zákazu konkurence, v níž se žalobce zavázal, že nebude nejméně po dobu 24 měsíců od jejího podpisu vykonávat práce v oboru správa a údržba nemovitostí (konkrétně

specifikované) pro stávající zákazníky společnosti M. K. s.r.o., a to ani v přímém obchodním vztahu, ani jako subdodavatel v jakémkoliv stupni, přičemž tento zákaz se vztahoval na všechny formy podnikání, účasti na podnikání, pracovněprávní vztah či obchodní vztah, v níž byla za porušení zákazu konkurence sjednána smluvní pokuta 500.000,- Kč za každý jednotlivý případ a v níž se společnost M. K. s.r.o. zavázala při dodržení všech závazků žalobcem "neiniciovat žádné řízení týkající se dosavadní činnosti žalobce, ani trestní, správní či řízení o náhradu škody". Z výpovědi svědků (F. G. a J. R.) soud prvního stupně zjistil, že dohoda o zákazu konkurence byla uzavřena na základě toho, že žalobce ještě za trvání pracovního poměru začal "vyvíjet aktivity, které vedly k poškození obchodních zájmů společnosti", kontaktoval stávající zákazníky nikoliv z pozice zaměstnance, ale jako společník konkurenční firmy S. s.r.o., která nabízela výhodnější podmínky, a v několika případech tak přišla společnost M. K. s.r.o. o zakázku. Z výpovědi svědka F. D. vzal za prokázané, že již v prvním měsíci uzavřeného závazku o zákazu konkurence (v polovině května 2004) žalobce nedodržel smluvní ujednání a jednal se stávajícím zákazníkem společnosti M. K. s.r.o. o převzetí zakázky a o jejím získání pro svou osobu podnikající ve stejném předmětu činnosti. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že "žalobce nemá na finanční vyrovnání z titulu dohody o zákazu konkurence nárok ani za jeden měsíc, neboť zcela nepochybně sám porušil smluvní závazky vyplývající z této dohody již v prvním měsíci".

K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci nejprve usnesením vyhlášeným při jednání dne 4.10.2007 připustil změnu žaloby, spočívající v uplatnění práva na úroky z prodlení z dosud uplatněného nároku, a poté rozsudkem ze dne 4.10.2007 č.j. 35 Co 52/2007-73 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, zamítl žalobu o zaplacení 2% úroku z prodlení z částky 25.000,- Kč od 28.5.2004 do zaplacení, 2,5% úroku z prodlení z částky 25.000,- Kč od 28.6.2004 do zaplacení a 2,5% úroku z prodlení z částky 25.000,- Kč od 28.7.2004 do zaplacení, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 8.175,- Kč k rukám advokáta. Dospěl k závěru, že "dohoda o zákazu konkurence, kterou uzavřeli žalobce a společnost M. K. s.r.o. dne 26.4.2004, neobsahuje vzájemnou vyváženost vzájemných práv a povinností, neboť účastníci si ujednali pouze omezení zaměstnance (žalobce), aniž by tomu odpovídala vzájemná povinnost zaměstnavatele k poskytnutí finančního ekvivalentu za toto omezení", a že je proto dohoda podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zákoníku práce neplatným právním úkonem. Žaloba je neopodstatněná, protože z neplatného právního úkonu žalobce nemůže vyvozovat právo na "zaplacení peněžitého vyrovnání ve výši 75.000,- Kč s úrokem z prodlení".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. I když dohoda o zákazu konkurence ze dne 26.4.2004 - jak uvedl žalobce - "trpí právními vadami", neznamená to samo o sobě, že by žalobce neměl na požadované plnění nárok. Odvolací soud měl v první řadě přihlídnout k ustanovení § 242 odst.3 zákoníku práce a dovodit, že nedostatek ujednání o peněžitém vyrovnání nezpůsobuje neplatnost celé smlouvy a že ho lze odstranit "samotnou dikcí" ustanovení § 29a zákoníku práce, podle něhož "zaměstnanci náleží přiměřené peněžité plnění, nejméně ve výši průměrného výdělku za každý měsíc plnění závazku". Odvolací soud měl vzít též v úvahu ustanovení § 243 odst.4 zákoníku práce; vzhledem k tomu, že žalobce nezpůsobil neplatnost dohody o zákazu konkurence ze dne 26.4.2004 výlučně sám a neporušil sjednaný zákaz konkurence, nemůže mu být neplatnost dohody na újmu a žalobce nemůže "nést za neplatnost dohody jakoukoliv odpovědnost"; prokazatelná škoda, která odpovídá "žalobou požadované částce", by měla být žalobci nahrazena. Připustnost dovolání žalobce dovozuje z ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30.6.2009 (dále jen "o.s.ř."), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1.7.2009 (srov. Čl. II bod 12 zákona č. [7/2009](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů a

další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.], jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Žalobce napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci samé nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst.3 o.s.ř.].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst.3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci bylo mimo jiné zjištěno (správnost zjištění soudů v tomto směru dovolatel nezpochybňuje), že mezi žalobcem a jeho zaměstnavatelkou společností M. K. s.r.o. byla dne 26.4.2004 uzavřena dohoda o zákazu konkurence (tzv. konkurenční doložka), v níž nebyl v rozporu s ustanovením § 29a odst.2 zákoníku práce obsažen závazek zaměstnavatelky, že poskytne žalobci přiměřené peněžité vyrovnání, nejméně ve výši průměrného měsíčního výdělku, za každý měsíc plnění závazku žalobce o tom, že se zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla předmětem činnosti zaměstnavatelky nebo která by měla vůči ní soutěžní povahu. Za tohoto skutkového stavu bylo pro rozhodnutí ve věci samé mimo jiné významné vyřešení právní otázky, jaké nároky má zaměstnanec, který se po skončení pracovního poměru takovou (takto "vadnou") dohodou o zákazu konkurence řídil a opravdu se zdržel výdělečné činnosti, která by byla předmětem činnosti jeho (bývalého) zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu. Vzhledem k tomu, že tuto

právní otázku odvolací soud vyřešil zčásti v rozporu s ustálenou judikaturou a že dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam; dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalobce je přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst.1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné a že řízení před soudy trpí vadou, která mohla mít na následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Nemůže být pochybností o tom, že v případě dohod o tzv. konkurenční doložce uzavřených podle ustanovení § 29a zákoníku práce (zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce, ve znění účinném od 1.3.2004 do 31.12.2006) - obdobně jako u tzv. konkurenčních doložek sjednávaných v době před 1.3.2004 - je třeba mít na zřeteli zájem na zachování rovnosti účastníků v jejich právu na svobodnou volbu povolání a právu podnikat, garantované čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. k tomu náleží Ústavního soudu ČR ze dne 1.11.1995 sp. zn. II. ÚS 192/95, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 4, roč. 1995, pod č. 73), a z toho vyplývající požadavek na vyváženost vzájemných práv a povinností, které účastníkům z ujednání o tzv. konkurenční doložce vyplývají. Dohodu o tzv. konkurenční doložce je proto třeba vždy chápat jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli, neboť jen tak lze vyjádřit závazek zaměstnance o tom, že se po určité dobu po skončení pracovního poměru, nejdéle však po dobu jednoho roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu, a závazek zaměstnavatele o tom, že zaměstnanci poskytne přiměřené peněžité vyrovnání, nejméně ve výši průměrného měsíčního výdělku, za každý měsíc plnění závazku. K těmto vzájemně vyváženým závazkům pak může být jako sankce a speciální zajišťovací prostředek dále sjednána peněžitá částka, kterou je zaměstnanec povinen zaměstnavateli zaplatit, jestliže svůj závazek poruší (§ 29a odst.4 zákoníku práce). Neobsahuje-li dohoda o tzv. konkurenční doložce ujednání o tom, že zaměstnavatel poskytne zaměstnanci přiměřené peněžité vyrovnání, je neplatná celá dohoda o tzv. konkurenční doložce.

Je-li právní úkon neplatný a vznikla-li následkem neplatného právního úkonu zaměstnanci škoda, nemůže být neplatnost právního úkonu zaměstnanci na újmu, pokud ji nezpůsobil výlučně sám; zaměstnavatel je povinen ji zaměstnanci nahradit (§ 243 odst.4 zákoníku práce), a to podle ustanovení § 187 odst.1 zákoníku práce, vznikla-li zaměstnanci škoda při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti dobrým mravům, nebo podle ustanovení § 187 odst.2 zákoníku práce, způsobili-li zaměstnanci škodu porušením právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jménem zaměstnavatele.

V případě, že se zaměstnanec řídil neplatnou dohodou o tzv. konkurenční doložce, že proto skutečně nevykonával po sjednanou dobu po skončení pracovního poměru výdělečnou činnost, která by byla předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu, a že mu tím vznikla majetková újma, je nepochybné, že taková majetková újma představuje na straně zaměstnance škodu. Nezpůsobil-li zaměstnanec neplatnost dohody o tzv. konkurenční doložce výlučně sám, nemůže mu - jak vyplývá z ustanovení § 243 odst.4 zák. práce - neplatnost právního úkonu být "na újmu" a zaměstnavatel je mu povinen podle ustanovení § 187 odst.2 zákoníku práce vzniklou škodu nahradit.

Odvolací soud v projednávané věci správně dovodil, že dohoda o zákazu konkurence ze dne 26.4.2004 je neplatným právním úkonem a že podle ní nemůže být žalobci přiznáno jakékoliv

peněžité plnění. Je však třeba mu vytknout, že - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - nevezl v úvahu možnou právní kvalifikaci rozhodných skutečností jako náhrady škody a že se tedy tímto jiným (než žalobcem v průběhu řízení uváděným) v úvahu přicházejícím právním posouzením věci nezabýval a ani ve smyslu ustanovení § 213b a § 118a odst.2 o.s.ř. nezajistil doplnění vyličení rozhodujících skutečností ze strany žalobce, bylo-li potřebné pro takové odlišné právní posouzení věci. Závěry odvolacího soudu o nedůvodnosti žaloby proto nemohou (zatím) obstát.

V průběhu řízení před soudem prvního stupně vyšlo též najevo, že žalovaná společnost M.-K. s.r.o., dnem 30.9.2005 zanikla sloučením se společností D. S. s.r.o. Protože tím jeden z účastníků řízení ztratil po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení a protože bylo možné v řízení ihned pokračovat, měl soud prvního stupně - jak vyplývá z ustanovení § 107 odst.1 o.s.ř. - usnesením rozhodnout, s kým bude v řízení na místě žalované pokračováno. Soud prvního stupně však na tuto procesní situaci "reagoval" tak, že usnesením vyhlášeným při jednání dne 28.11.2005 - v rozporu s ustanovením § 107 o.s.ř. - "připustil, aby na straně žalované vstoupila do řízení na místo společnosti M.-K. s.r.o. D. S. s.r.o.," (tedy rozhodl způsobem, který odpovídá aplikaci ustanovení § 92 odst.2 o.s.ř.), navíc své usnesení ani písemně nevyhotovil a nedoručil účastníkům (jejich zástupcům). Uvedená pochybení měla za následek, že soud prvního stupně pokračoval po zániku žalované společnosti M.-K. s.r.o., v řízení, ačkoliv nebylo pravomocným usnesením rozhodnuto, s kým bude na místě žalované v řízení pokračováno; nápravu způsobem vyplývajícím z ustanovení § 219a odst.1 písm.d) o.s.ř. nezjednal ani odvolací soud. Dovolací soud k této vadě řízení ve smyslu ustanovení § 242 odst.3 věty druhé o.s.ř. přihlédl, i když nebyla uplatněna v dovolání.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.). Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky též toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou k dalšímu řízení (§ 243b odst.3 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)